

1992

jg 6-2

den Myerlese Koerier





Redactie adres: Kerkakkers 39, 5731BT, Mierlo.

6e Jaargang Nr.2; november 1992

Uitgave van de leden van de
Heemkundekring "Myerle"

Inhoudsopgave

1.	Toponiemen onderzoek Mierlo	5
2.	Archeologie (4)	10
3.	Kadastrale leggers van Mierlo	13
4.	Mierlo	15
5.	Uit de Brabantse Almanak	25

Toponiemen - onderzoek van Mierlo

Toponiem = veldnaam, dus toponiemen-onderzoek betekent niets anders dan veldnamen-onderzoek. In dit geval dus van de gemeente Mierlo en 't Hout.

Mierlo bestond vroeger uit drie afzonderlijke gedeelten t.w. Mierlo - 't Broek en 't Hout. Dit zijn dus de voornaamste veldnamen uit onze geschiedenis. Dat er nog meer belangrijke namen zijn zult u wel begrijpen en deze zullen in de loop van het verhaal nog wel vernoemd worden.

De drie voornoemde veldnamen komen regelmatig voor in allerlei stukken uit onze geschiedenis van Mierlo. In het jaar 1705 bleken er nog steeds bestuurders te zijn die dachten dat 't Broek en 't Hout nog afzonderlijke plaatsen waren blijkens een gevonden schrijven uit een archief dat in het bezit is van onze vereniging, met als opschrift;

"Stukken inzake een proces voor de Raad van Braband te 's-Gravenhage tussen Barbara van Scherpenzeel en de schepenen van Hout en Broek, welke beweerden niet tot de Heerlijkheid Mierlo te behoren en weigerden cijzen etc. te betalen."

De naam "Mierlo" zou wel eens af kunnen stammen van het riviertje "De Mierle". U hebt misschien nog nooit gehoord van het bestaan van zo'n riviertje in ons Mierlo. Dan blijkt hieruit dat een veldnamen-onderzoek toch nuttig is. Hier volgt een letterlijk overgenomen tekst uit een bescheid van de jaren $\pm$ 1800.

"De Mierle" rivier gelegen in de Meijerij van 's Hertogenbosch, kwartier Peelland, provincie Noord Brabant, die haaren oorsprong neemt uit drie adertjes, die in de omstreek van Mierlo uit de heide ontspringen; vervolgens stroomt zij Noordwaarts, verdeelt zich bij Stiphout in twee armen, waarvan de eene Oostwaarts vloeiende, zich te Rixtel in de Aa

ontlast, en de andere, na twee uren Oostwaarts geloopt te hebben, omstreeks het gehucht Boerdonk, insgelijks in die rivier valt.

Men kan de medaille ook omdraaien en zeggen dat het riviertje naar Mierlo vernoemd is. Uit een ander schrijven rond 1800 citeer ik het volgende;

"Het dorp Mierlo, voorheen wel eens Mierloe genoemd, en in eenen oorspronkelijke brief van 1300, Mierlo geschreven, hoewel waarschijnlijk de eigenlijke naam Meerlo geweest is, ligt 2 uren Oostelijk van Eindhoven, 1 uur Zuid Westelijk van Helmond, bij het beekje "de Mierle"

Wat is nu waar? Is het Mierloe, Meerlo of Mierlo? Ligt het beekje er nog en zoniet waar heeft het gelegen? Dit zijn dus mogelijkheden voor een onderzoek.

Het veldnamen-onderzoek is voor een heemkunde-vereniging en de geschiedenis van Mierlo van zeer groot belang. Tot uiting komt b.v. de verandering van onze taal - dialect. De gegevens van veldnamen zijn ook zeer waardevol voor het archeologische onderzoek. Het veldnamen-onderzoek biedt ook vele gegevens aan de geschiedenis van de landbouw. Veldnamen bevatten ook gegevens over onze voorouders en kunnen iets prijsgeven over hun doen en denken. Veldnamen geven ook iets prijs van b.v. de vroegere ontspanning. Denk b.v. aan "de Schutsboom". Deze naam wijst zonder twijfel op het koningschieten van het schuttersgilde. Veldnamen geven ook iets weer van het volksgeloof. Denk b.v. aan "de Hel". Veldnamen geven ook wel iets aan, betreffende de welvaart. Hier denk ik aan b.v. "d'n Armen-akker - de Hongerkooij". De welstand van de jacht werd tot uitdrukking gebracht door b.v. "de Konijnshoelen en Hazenwinkel". Ook kan een veldnaam u iets vertellen over de gezondheid van weleer. In Mierlo bestond vroeger "de Lijkweg" enz. enz. Het veldnamen-onderzoek moet secuur gebeuren daar er

vele vergissingen mogelijk zijn en er daardoor een verkeerde indruk wordt geschapen.

"de Eendenpoel" in Mierlo doet denken aan eenden bij een kleine waterplas. Maar wat te zeggen als men verder terug gaat in de geschiedenis en men komt dan regelmatig "Endepoel" tegen. Dit kan b.v. betekenen dat "Ende" een dialect is voor eenden of "Einde".

Het is het eerste, maar ik wil hier maar mee aantonen dat er zeer zorgvuldig te werk gegaan moet worden.

Terug komende op het gegeven dat Mierlo uit drie afzonderlijke gedeelten bestond zou men kunnen zeggen dat " 't Broek en 't Hout " afzonderlijk twee aparte plaatsen zijn geweest of te wel op d'n dag van vandaag twee aparte gemeenten. Hier volgt wederom een letterlijk overgenomen tekst;

"Mierlo" , voormalige afzonderlijke Heerlijkheid in de Meijerij van 's-Hertogenbosch, kwartier Peelland, provincie Noord-Brabant; Palende N.O. aan de voormalige afzonderlijke Heerlijkheid Broek, N. aan de voormalige afzonderlijke Heerlijkheid Hout, enz. enz.

Deze Heerlijkheid bevatte het dorp Mierlo, benevens de gehugten Over - Akker, Looswijk, Bekelaar, Marktstraat, Goor, Klein Vaerle, Berenbroek, Brandevoort en Hezeschoor. Reeds in het jaar 1292 (nu 700 jaren geleden) werd deze Heerlijkheid afgepaald.

Deze gegevens vertellen u dat deze namen al zeer oud zijn en heden ten dage nog steeds gebruikelijk zijn. Uit voornoemde namen pakken we er eentje uit, " 't Hezeschoor " nu Heideschoor genoemd. " 't Hezeschoor " heeft vele namen gekend zoals o.a. " 't Hereschoor en 't Heijerschoor ". U ziet, hier kun je alle kanten mee uit. 'T kan iets te maken hebben met Heze, met Heide of Heren zo op het eerste oog. Ik wil hier nogmaals mee aantonen dat met een naam niet een twee drie gezegd kan worden wat daar de betekenis van

is. Veldnamen veranderen dikwijls door allerlei situatie's. B.v. door ontginning, door bebouwing, door eigendoms verandering enz. enz. Om dus ergens vrij zeker van te zijn moet men veel en degelijk onderzoek verrichten. Veldnamen die van heel vroeger nu nog bestaan zijn voor de toponiemen-onderzoeker van veel betekenis, deze geven n.l. een goed houvast en vanaf die punten kan men verder werken. In Mierlo zijn veel van deze vaste punten. Lueghendonck werd b.v. al vernoemd in 1499. Stepecolck en Cocelaer b.v. in 1370. Wolffartsvenne in 1386 en ga zo maar door.

De naam Aert van Vaerler geeft ook te denken. Zou b.v. "Vaerle" van een persoonsnaam afkomstig kunnen zijn?

(1392) En inderdaad dat is 't. Hier gaan we later nog op in. Wat te denken van Gielis van Beckeler en Gielissoon van Bekelaer. En b.v. het landgoed "Eerborne".

In 1386 verklaart Jan die Rovere zijn rechten op "den Brand" afgestaan te hebben aan enz. enz. Allemaal namen die een lang verleden hebben. En zo zijn er nog velen.

Met alle ons bekende namen wordt mijn inziens in Mierlo slordig omgesprongen. Op een in ons bezit zijnde cadasterkaart van Mierlo uit 1832 staat "de Lo-straat" vermeld. Vroeger in dialect ook wel "de Louwe" genoemd. Deze "de Lo-straat" is door de gemeente veranderd in "Kasteelweg". Dit om de mensen in herinnering te houden dat daar vroeger een kasteel gestaan heeft. Dit is toch wel een ergelijke zaak. Het een wordt uit de herinnering gehaald om er een andere herinnering mee te vullen. Op deze wijze is een unieke naamplaats verloren voor het nageslacht. Bij de bebouwing achter boer Smeets langs de Bennendonk had men minstens een straat "de Eijmertvenseweg" kunnen noemen, maar nee en wederom verdwijnt in Mierlo een unieke en zeer oude bekende plaatsnaam die voor latere onderzoekers zo belangrijk kan zijn. Nu is er in Mierlo een huis "de Eijmer" genoemd, maar dit huis ligt in "de Rul". Op deze manier worden onze historische veldnamen verlegd en uit z'n verband gerukt. Jammer voor onze nazaten.

Mierlo is verdeeld in Sectie's. Hieronder volgen de Sectie's uit 1792;

Sectie A = Over 't Akker.

Sectie B = Loeswijk en Bekelaar.

Sectie C = 't Dorp.

Sectie D = Luggen.

Sectie E = Stepekolk en 't Broek.

Sectie F = 't Hout.

Als u weet dat Sectie A, $\pm$ 100 veldnamen heeft dan begrijpt u dat dit niet in een keer te behandelen is. In de volgende nrs. van "de Myerlese Koerier" worden u de gevonden veldnamen per Sectie getoond en zal ik proberen u e.e.a. duidelijk te maken over de betekenis van die namen.

Leo Lenssen.

Archeologie (4)

Eind 1991 werd er door leden van de Heemkundekring Myerle een begin gemaakt met de archeologische inventarisatie van het Mierlose deel van het Middengebied. Gezien de uitgestrektheid van dit gebied, hebben we ons beperkt tot het terrein dat ruwweg wordt omsloten door de Broekstraat, het Eindhovenskanaal en de Doornweg. Het onderzochte gebied wordt in het westen begrensd door de Luchenseloop, welke in de Dommel uitmondt. In het oostelijk deel ontspringt (o.a. in het Oud Ve(e)n) de Schuilenseloop, welke behoort tot het stroomgebied van de Aa. De Broekstraat vormt hier als het ware de waterscheiding tussen Dommel en Aa. Oorspronkelijk was het de bedoeling dat alleen die akkers onderzocht zouden worden welke niet verstoord zouden zijn door b.v. een ruilverkaveling. Aangezien vrijwel het gehele gebied opnieuw verkaveld is, hebben we deze voorwaarde laten vallen.

Bij een archeologische inventarisatie worden niet alleen vondsten en vindplaatsen geregistreerd, maar ook de vondstomstandigheden. De voorwerpen, welke men tijdens een veldverkenning verzamelt, bestaan over het algemeen voor 100% uit scherven. Gewoonlijk zijn dit zogenaamde losse vondsten d.w.z. vondsten waarvan de vindplaats bij benadering bekend is maar waarvan de samenhang met ander materiaal of grondsporen ontbreekt. Van de vindplaatsen worden de x-y coördinaten vastgelegd, zodat de plaats later is terug te vinden. De vondstomstandigheden kunnen beïnvloed worden door: ruilverkaveling, diepploegen, ontgroning en grondverplaatsing.

Gegevens over vondsten en vindplaatsen kunnen worden verzameld middels een passieve inventarisatie, welke gebaseerd is op melding van ontdekkingen door derden, of een actieve inventarisatie. Als resultaat van de passieve inventarisatie kunnen we noemen de vondst van een pijlpunt (Michelsberg cultuur) [1]. Een ander voorbeeld is de vondst

van een bord onder een oude fundering van een boerderij aan het Broek. Op dit bord stond de datum 1788 waardoor de aanvangsdatum van de bouw van de boerderij bekend is. De archeologische veldverkenning is een vorm van actieve inventarisatie, waarbij in een gebied alle terreinen afgelopen worden op zoek naar potscherven of andere archeologische overblijfselen, teneinde zoveel mogelijk vindplaatsen te ontdekken. In het bewuste gebied zijn ongeveer 25 akkers onderzocht waarvan de scherven zijn schoongemaakt, genummerd en gedetermineerd. In de meeste gevallen werd de akker eenmaal bezocht en een enkele keer twee maal, afhankelijk van het aantal vondsten en het aantal keren dat het land geploegd werd.

Chronologische ordening van de vondsten.

Een deel van de vondsten zijn in dit overzicht buiten beschouwing gelaten omdat hun aantal te klein was of omdat ze na 1400 gedateerd werden.

1. Grijsgedraaid aardewerk: na 1350
aantal scherven: 70
2. Elmters (Middeleeuws handgemaakt aardewerk): ca 1175-1350 aantal scherven: 20
3. Paffrath aardewerk: ca 1100-1250
aantal scherven: 2
4. Scherven uit de 10e eeuw
aantal: 2 (?)

Het Vroeg-middeleeuws aardewerk ontbreekt geheel.

5. Romeinse tijd: ca begin jaartelling - 450nC
aantal scherven: 3

6. IJzertijd: ca 700vC - begin jaartelling
aantal scherven: ca 100

7. Steentijd:

5 z.g. brokken

Werktuigen: schrabber (1), gekerfde kling (1) en een geretoucheerde afslag (Wommersom kwartsiet)

Behalve scherven en stenen werktuigen zijn er ook nog andere gebruiksvoorwerpen gevonden, zoals:

- 2 slijpstenen (middeleeuws)
- 2 knikkers (15e eeuw ?)
- 4 spinsteentjes (2 hele en 2 halve; 12e en 16e eeuw)

Wat er in dit overzicht opvalt, dat is de relatief grote hoeveelheid ijzertijd scherven. Wanneer we de vindplaatsen op de kaart intekenen dan zien we, dat er een drietal concentraties zijn aan te wijzen. Blijkbaar is er op deze plaatsen in de ijzertijd vrij veel menselijke activiteit geweest.

De resultaten van deze veldverkenningen worden in de zogenaamde Streekbeschrijving gecombineerd met de resultaten uit andere gemeenten binnen het Middengebied. Het doel van deze activiteit is belangrijke archeologische vindplaatsen in kaart te brengen. Later zou, door middel van een meer gedetailleerd onderzoek, de archeologische waarde van zo een vindplaats kunnen worden vastgesteld.

Henk Simons

[1] d'n Myerlese Koerier 1992/1

Kadastrale leggers van Mierlo

Kadaster: register van onroerend goed.

De oprichting van het kadaster berust niet zoals wij in eerste instantie denken op privaatrechtelijke gronden, maar heeft duidelijk een belasting functie. Het kadaster berust dan ook onder het ministerie van financiën.

Nederland is ingedeeld in een aantal kadastale gemeenten, welke niet overeenkomen met gemeente grenzen. Iedere kadastrale gemeente is verdeeld in een aantal secties die op hun beurt verdeeld zijn in genummerde percelen.

Bij splitsing van percelen door verkoop of vererving worden deze opnieuw genummerd en door de landmeetkundige dienst in kaart gebracht. Op het kadasterkantoor worden deze gegevens verwerkt in kadastrale leggers en plans, met andere woorden: uitgetekend en beschreven.

Het kadaster vindt zijn oorsprong in een decreet van 1793, bijgesteld door de wet van 15-9-1807. Echt van de grond kwam het niet tijdens de roerige jaren van de franse overheersing, zeker niet in de Noordelijke Nederlanden.

Bij de vereniging van de Noordelijke en Zuidelijke Nederlanden in 1813 kwam er toch vaart in. Op 30-9-1814 wordt door koninklijk besluit bepaald dat: "Het parcellair kadaster zal hervat en voortgezet worden volgens de bestaande wetten en instructien, behoudens de modificatien en rectificatien, welke wij naar omstandigheden zullen noodig oordelen en bij te voegen" [1]. Verder wordt er met de wet van 11 februari 1816 bij het 7e artikel tot regeling der middelen om de staatsuitgaven te bestrijden vastgesteld dat: "Ten einde tot eene meer evenredige en met de reële belastbare waarde der grondbelastingen te geraken, de werkzaamheden van het kadaster in alle gedeelten van het rijk ten spoedigsten zullen worden voortgezet".

Uiteindelijk is het kadaster in 1832 een feit en resulteert in de

Oorspronkelijk Aanwijzende Tafel der grondeigenaren, kortweg O.A.T. genoemd. Behalve perceelnummer, ligging en afmeting werden in de O.A.T. nog een aantal zaken opgenomen zoals: naam, voornaam en beroep van de eigenaar, ook het soort van eigendom b.v. huis, heide, weiland, hooiland, moeras enz. Verder de klassering van het pand of perceel en het belastingtarief.

Vervolgens werden deze gegevens vastgelegd in kadastrale leggers, waarin elke eigenaar van een bepaald eigendom een artikelnummer kreeg. Ging het perceel door verkoop of vererving naar een nieuwe eigenaar, dan werd genoteerd naar welk artikelnummer het eigendom ging. Vooral voor het bepalen van de ouderdom van een pand zijn de leggers onontbeerlijk, want de veranderingen die hebben plaats gevonden b.v. verkoop, vereniging, scheiding, testament, ruil, opmeting en stichting staan in een aparte kolom beschreven, echter wel zo sumier en inconsequent dat het zeker niet gemakkelijk is na te gaan of een bepaald pand in 1832 aanwezig is of pas later is gebouwd. Staat er b.v. "stichting" dan lijkt het duidelijk om nieuwbouw van een pand te gaan, maar uit onderzoek blijkt dat een verbouwing of aanbouw ook vaak werden omschreven als "stichting". Rond 1960 heeft ook in Mierlo ruilverkaveling heeft plaats gehad, waarna de percelen uiteraard opnieuw werden genummerd, maar in de leggers staat dan een R genoteerd in plaats van een artikelnummer. Wij kunnen vaststellen dat de kadastrale leggers voor ons erg waardevol zijn en waaruit we veel informatie kunnen halen, vooral wat betreft de historische achtergrond van onze oudere panden, waarvan wij hopen dat er zoveel mogelijk voor ons en degene die na ons komen bewaard zullen blijven.

Annie en Hans Berkers

[1] gegevens van Peter van den Berk.

ART. 1305.	NAAM	VOORNAMEN.	BEROEP.	WOONPLAATS.
EIGENAAR.....	<i>Boel van</i>	<i>Adriaan</i>	<i>suwer</i>	<i>Helmond.</i>
MED-EIGENAREN.....	<i>en consorten</i>	<i>Gezardus Petrus</i>	<i>Wt Diens knecht.</i>	<i>Gemert.</i>
	<i>Klemmings</i>	<i>Henricus</i>		<i>harle Rinkel</i>
	<i>van Elberlo</i>	<i>Petrus</i>		<i>Elberlo</i>
		<i>Antonius - Hens</i>	<i>Land- en Petrus idem</i>	
VRUCHTOERBRUIKER, ERFPACHTER, BEGUT VAN OPSTALHOUDER, OF BEZITTER VAN HET BEGUT VAN GEBRUIKEN BEWONING.....				

Volgnummer.	POLDER, GEHUCHT of plaatselijke benaming. (Straat, gracht enz.)	VERWIJZING NAAR				SOORT VAN EIGENDOM.	GROOTTE.	Kasering (ongebouwd).	Kadastraal Inkomen sonder af trek der polder- en dijks- lasten.	Bedrag van den af trek wegens polder- en dijks- lasten.	Belastbare opbrengst. Ong- bouwd.	BELASTBARE OPBRENGST.		BEKNOPTTE OMSCHRIJVING der plaats gehad hebbende VERANDERINGEN.	AANWIJZING der artikelen en volg- nummers van dit register.			
		het kadastrale plan.		het regis- ter van over- schrijving (hypo- theken.)								On- gebouwd.	Gebouwd.		Waareit getrokken.		Waar overge- bracht.	
		Beetia.	Nummer van het perceel.	Deel.	Nummer.										Artiel.	Volg- nummer.	Artiel.	Volg- nummer.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.
2	Grondgr.	1003	1003	1/2	1003	Grondgr.	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003
3.	id.	1004	1004	1/2	1004	Grondgr.	1004	1004	1004	1004	1004	1004	1004	1004	1004	1004	1004	1004
4	id.	1003	1003	1/2	1003	Grondgr.	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003
5	id.	1003	1003	1/2	1003	Grondgr.	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003
6	id.	1003	1003	1/2	1003	Grondgr.	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003
7	id.	1003	1003	1/2	1003	Grondgr.	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003
8	id.	1003	1003	1/2	1003	Grondgr.	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003
9	id.	1003	1003	1/2	1003	Grondgr.	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003
10	id.	1003	1003	1/2	1003	Grondgr.	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003
11	id.	1003	1003	1/2	1003	Grondgr.	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003
12	id.	1003	1003	1/2	1003	Grondgr.	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003
13	id.	1003	1003	1/2	1003	Grondgr.	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003
14	id.	1003	1003	1/2	1003	Grondgr.	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003
15	id.	1003	1003	1/2	1003	Grondgr.	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003
16	id.	1003	1003	1/2	1003	Grondgr.	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003
17	id.	1003	1003	1/2	1003	Grondgr.	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003
18	id.	1003	1003	1/2	1003	Grondgr.	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003
19	id.	1003	1003	1/2	1003	Grondgr.	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003
20	id.	1003	1003	1/2	1003	Grondgr.	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003
21	id.	1003	1003	1/2	1003	Grondgr.	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003
22	id.	1003	1003	1/2	1003	Grondgr.	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003
23	id.	1003	1003	1/2	1003	Grondgr.	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003
24	id.	1003	1003	1/2	1003	Grondgr.	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003
25	id.	1003	1003	1/2	1003	Grondgr.	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003
26	id.	1003	1003	1/2	1003	Grondgr.	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003
27	id.	1003	1003	1/2	1003	Grondgr.	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003
28	id.	1003	1003	1/2	1003	Grondgr.	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003
29	id.	1003	1003	1/2	1003	Grondgr.	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003
30	id.	1003	1003	1/2	1003	Grondgr.	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003
31	id.	1003	1003	1/2	1003	Grondgr.	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003
32	id.	1003	1003	1/2	1003	Grondgr.	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003
33	id.	1003	1003	1/2	1003	Grondgr.	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003
34	id.	1003	1003	1/2	1003	Grondgr.	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003
35	id.	1003	1003	1/2	1003	Grondgr.	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003
36	id.	1003	1003	1/2	1003	Grondgr.	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003
37	id.	1003	1003	1/2	1003	Grondgr.	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003
38	id.	1003	1003	1/2	1003	Grondgr.	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003
39	id.	1003	1003	1/2	1003	Grondgr.	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003
40	id.	1003	1003	1/2	1003	Grondgr.	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003
41	id.	1003	1003	1/2	1003	Grondgr.	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003
42	id.	1003	1003	1/2	1003	Grondgr.	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003
43	id.	1003	1003	1/2	1003	Grondgr.	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003
44	id.	1003	1003	1/2	1003	Grondgr.	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003
45	id.	1003	1003	1/2	1003	Grondgr.	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003
46	id.	1003	1003	1/2	1003	Grondgr.	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003
47	id.	1003	1003	1/2	1003	Grondgr.	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003	1003
48	id.	1003	1003	1/2	1003	Grondgr.												

"Mierlo"

BETEKENIS EN ONTSTAAN VAN DE PLAATSDAAM 'MIERLO' EN DE VERSPREIDING VAN DE DAARVAN AFGELEIDE FAMILIENAAM 'VAN MIERLO'

Inleiding

Als drager van de (herkomst-) naam 'van Mierlo', ben ik bijzonder geïnteresseerd geraakt in het ontstaan en betekenis van de naam 'Mierlo'.

Met dit artikel wordt dan ook beoogd om op basis van literatuurstudie een afdoende verklaring te geven voor de plaatsnaam 'Mierlo' en de daarvan afgeleide familienaam 'van Mierlo' alsmede een inzicht te bieden in de verspreiding van deze familienaam.

Voor eventuele aanvullingen en/of verbeteringen van lezers van dit artikel houdt ik me van harte aanbevolen.

Afkomst familienaam.

De familienaam 'van Mierlo' is een brabantse herkomstnaam en wil zeggen 'afkomstig van een lokaliseerbare aardrijkskundige aanduiding' te weten de plaats 'Mierlo'.⁽¹⁾

Er bestaan in Nederland twee plaatsen welke 'Mierlo' genaamd zijn namelijk het brabantse dorp Mierlo en het gehucht Mierlo wat deel uitmaakt(e) van het dorp Uden ⁽²⁾. In het verdere verloop van het artikel zal slechts worden ingegaan op de Brabantse dorpsnaam 'Mierlo'.

Schrijfwijze 'Mierlo'

Uit diverse bronnen kan een overzicht vervaardigd worden

van jaartallen en schrijfwijzen van de naam 'Mierlo'.
Chronologisch gerangschikt ontstaat het volgende overzicht.

1256 Mierle	(3) (latijnse tekst)
1263 Mirla	(3) (latijnse tekst)
1292 Mierle	(3)
1300 Mirle	(3) (latijnse tekst)
1312 Mierle	(4)
1335 Myerle	(7)
1358 Mierle	(4)
1374 Mierle	(6)
1400 Mierle	(5)
1411 Myerle	(6)
1437 Meyerle	(5)
1523 Mierloe	(5)
1536 Merloe	(6)
1536 Mierle	(6)
1570 Mierle	(4)
1663 Mierloo	(4)
1703 Mierloo	(4)

Een duidelijke ontwikkeling is hierin niet te onderkennen, hoewel voor 1600 de naam 'Mierle' duidelijk de overhand heeft. Na die datum lijkt de huidige schrijfwijze de overhand te krijgen. Duidelijk is wel dat vanaf den beginne de naam Mierlo bestaat uit twee bestanddelen namelijk 'Mier' en 'Lo'.

Alvorens verder de naam te analyseren dient te worden opgemerkt dat de mogelijkheid bestaat dat de plaatsnaam Mierlo vernoemd is naar het beekje 'de Mierle' wat in haar nabijheid stroom(t)(de) (8).

In dit geval zou deze laatste het voorwerp van analyse moeten zijn.

Verklaringen tot nu toe

De twee genoemde bestanddelen "Mier" en 'Lo' dienen in eerste instantie afzonderlijk bekeken te worden.

Het eerste bestanddeel van de naam 'Mier' is nooit afdoende verklaard. Theoretisch zijn er de volgende mogelijkheden; het bekende insect, een in Noord-Brabant voorkomend dialektwoord voor de plant 'muur' (*stellaria media*) en moeras (verwant met het Engelse 'mire') (9). Het bestanddeel 'Lo' is meerdere malen in de literatuur behandeld.

Vrij algemeen heeft de mening postgevat dat 'lo' kan betekenen 'grasrijke en met laag houtgewas begroeide plek in of bij een woud', 'open plek in het bos', 'bos' en 'waterloop' (10).

Van de totale naam zijn mij zijn de volgende verklaringen bekend; 'bos bij een moeras' (11), 'dorp aan de waterplas' (12), 'bossen in een omgeving met vennen' (13), 'moerasbos' (9). Op een moerassige en waterrijke omgeving duiden overigens ook andere in Mierlo bestaande toponymen als '-broek' (synoniem voor moeras) (Kranenbroek, Berenbroek), '-donk' (zandige opduiking uit een moeras) (13) (Bennedonk), '-voort' (ondiepe dooraadbare plaats waar men door een water kan gaan) (Medevoort, Brandevoort) en '-goor' (slijk, moeras) (14) (Loogoor, Goor, Grootgoor).

Overigens is de dorpskern van Mierlo gelegen op een hoger zandig gebied.

Uit een vergelijking tussen de samenstellende delen en het totaal komt mij de verklaring voor de plaatsnaam Mierlo van 'bos bij een moeras' het meest logisch voor. Indien de plaatsnaam Mierlo is afgeleid van de naam van de rivier dan is het aannemelijk dat gedacht moet worden aan 'waterloop door het moeras'.

Datering van de naam (15)

Namen eindigend op ondermeer '-lo' worden algemeen als vroeg-middeleeuws (voor het jaar 1000 na chr.) aangeduid. Dit omdat alle beschikbare gegevens erop wijzen dat in die

periode er sprake is van relatief dicht beboste streken. In de periode hierna is als gevolg van ontbossingen en ontginningen het open heidelandschap ontstaan. Voor individuele nederzettingen met namen eindigend op '-lo', betekent dit echter niet dat zij ook in deze periode ontstaan zijn. Nederzettingenamen kunnen immers in oorsprong ook aanwezig zijn geweest als veld-, bos- of beeknaam, waarin of waaraan later de nederzetting gesticht is welke dan vervolgens genoemd werd naar de naam waarmee eerder de omgeving of beek werd aangeduid. Op deze wijze kan de stichtingsdatum van een dergelijke nederzetting derhalve van een later tijdstip zijn dan het ontstaan van de naam.

Volgens H. van Bussel (16) zou Mierlo oorspronkelijk 'Rode' geheten hebben en pas omstreeks 1300 haar huidige naam verkregen hebben. Bronnen voor deze bewering worden door hem echter niet gegeven.

Evenmin de oorzaak van de naamswisseling.

Feit is wel dat de bronnen, voorzover mij bekend, pas in 1256 melding van Mierlo maken. Het is echter te verwachten dat het bewaard gebleven en gepubliceerde bronnenmateriaal verre van compleet te noemen is.

Gezien het bovenstaande is derhalve voor een '-lo'-naam een indicatieve datering vóór het jaar 1000 aannemenlijk.

Verspreiding van de familienaam

a) In Nederland

In onderstaande tabel is een overzicht weergegeven van de verspreiding van de naam 'van Mierlo' in 1947.

De gegevens zijn gebaseerd op de naar aanleiding van de in 1947 gehouden volkstelling, sedertdien, per provincie (en apart voor de drie grote steden), uitgegeven afleveringen van het 'Repertorium van familienamen'.

Tussen haakjes staan het aantal gemeenten waarin dra-

gers van de naam 'van Mierlo' woonden.

In een bijlage is een totaaloverzicht weergegeven van de gemeenten met de aantallen daarin wonende naamsdragers.

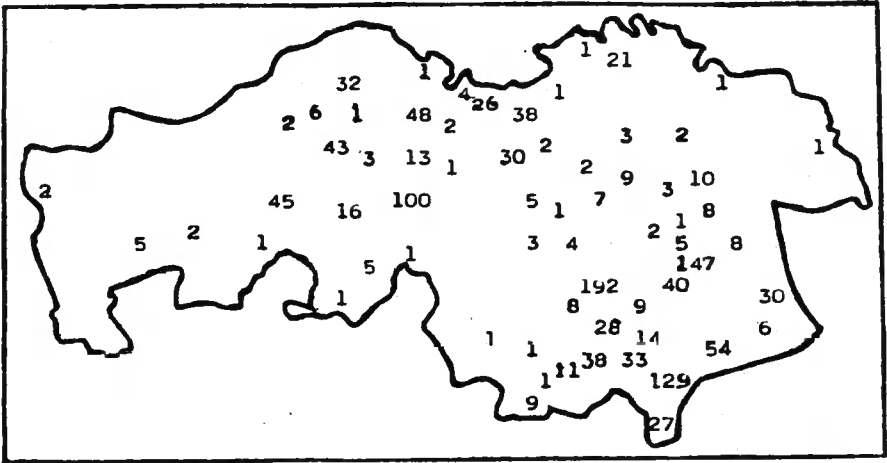
Provincie/ grote stad	aantal naamsdragers	aantal plaatsen	in procen ten
Groningen	5	(2)	0,2
Friesland	4	(3)	0,2
Drente	1	(1)	0,1
Overijssel	78	(6)	3,4
Gelderland	291	(31)	12,7
Utrecht	33	(9)	1,5
Noord-Holland	85	(15)	3,7
Amsterdam	128	(1)	5,6
Den Haag	68	(1)	3,0
Rotterdam	29	(1)	1,3
Zuid-Holland	74	(15)	3,2
Zeeland	0	(0)	0,0
Noord-Brabant	1306	(66)	57,1
Limburg	184	(28)	8,0
Totaal	2286	(179)	100,0

Uit dit overzicht blijkt ruim 75% van de naamsdragers in de provincies Gelderland, Noord-Brabant en Limburg te wonen en bijna 60% in de provincie Noord-Brabant.

Buiten de grenzen van de provincie Brabant vallen, afgezien van de drie grote steden, de volgende 'concentraties' van naamsdragers op; Arnhem 80, Didam 40, Haarlem 35, Kampen 45, Venlo 40 en Weert 70.

b) In Noord-Brabant

De geografische spreiding over de provincie is weergegeven op de kaart hieronder.



Hieruit valt op te maken dat het grootste gedeelte van de naamsdragers, namelijk 61%, in Zuid-oost Brabant wonen, de regio waarin ook de plaats van oorsprong gelegen is. Zo'n 14% woont in Noord-oost- en de resterende 25% in West-Brabant.

Naast de grote steden Eindhoven (192) en Tilburg (100) zijn er concentraties van naamsdragers in Helmond (147), Maarheeze (129), Someren (54) en Waalwijk (48).

In deze plaatsen woont ruim de helft van de Brabantse naamsdragers (670).

Verder is opvallend dat er in het dorp Mierlo zelf 40

naamsdragers wonen. Omdat de naam van Mierlo in eerste instantie niet in Mierlo zelf gegeven is, maar in de naaste omgeving aan iemand, die zich daar vanuit Mierlo vestigde is er in dit geval waarschijnlijk sprake van 'remigratie'(17).

noten :

- 1) a) Nederlands repertorium van familienamen - H.Buitenhuis, Deel XI - Noordbrabant, Assen/Amsterdam 1977, blz 25
b) Nomina Geografica Neerlandica (NGN) deel 1, 1885, blz 62
- 2) Aardrijkskundig woordenboek - J.J.vd AA, 1846 bij 'Mierlo' resp. 'Uden'.
Ook in Van Goors aardrijkskundig woordenboek, Den Haag, 1968, blz 270, wordt 'Mierlo' als onderdeel van Uden genoemd doch in 'Vuga's alfabetische plaatsnamengids van Nederland' (Den Haag, 1984) wordt het gehucht 'Mierlo' als zodanig niet meer bij Uden vermeld.
- 3) Oorkondenboek van Noord-Brabant tot 1312 - H.Camps 's-Gravenhage, 1979.
- 4) Nomina Geografica Neerlandica deel 1, 1885 blz 62.
- 5) Nomina Geografica Neerlandica deel 2, blz 27.
- 6) Nomina Geografica Neerlandica deel 9, 1934, blz 107.
- 7) Mijerlese Koerier, jaargang 2 nr 1, 1988, blz 3.
- 8) v.d. AA, 1846 blz. 954, 955.
- 9) Schriftelijke mededeling W.van Gompel, 1987.
- 10) Zie onder meer
 - NGN deel 1, 1885, blz 155 ev.
 - Woordenboek der Noord- en Zuidnederlandse plaatsnamen.
 - J. de Vries, 1962.
 - Nederlands Etymologisch woordenboek, Leiden 1971, blz 406
- 11) Het plaatsnamenboek - G.v.Berkel en K.Samplonius, Houten, 1989.
- 12) Encyclopedie van Noord-Brabant deel 3.
- 13) Woordenboek der Noord- en Zuidnederlandse plaatsnamen, J.de Vries, 1962.
- 14) Noord-Brabantse plaatsnamen Deel I, Valkenswaard H.Melotte en J.Molemans, Valkenswaard, 1979.
- 15) Gegevens ontleend aan 'de archeologie van de periferie', F.Theuws, proefschrift, 1988.
- 16) Sprokkelingen uit Mierloos verleden - H.v.Bussel, zpl, zij, blz 38.
- 17) zie noot 1a), blz 30.

H.T.A.M. van Mierlo
 Scottstraat 11
 5554 PZ Valkenswaard

Bijlage

Verspreiding naam 'van Mierlo' in 1947, met de aantallen per provincie en per gemeente.

Groningen	Groningen stad	4	Noorddijk	1		
Friesland	Leeuward.	2	Bolsward	1	Harlingen	1
Drenth	Norg	1				
Overijssel	Enschede	7	Deventer	10	Kampen	45
	Almelo	5	Hengelo	10	Losser	1
Gelderland	Arnhem	80	Duiven	2	Renkum	1
	Ammerzoden	1	Ede	4	Rheden	15
	Angerlo	1	Ermelo	1	Rozendaal	4
	Bemmel	1	Hedel	8	Wageningen	16
	Bergh	4	Heteren	1	Wehl	18
	Bergharen	1	Huissen	4	Westervoort	11
	Borculo	7	Lienden	3	Winterswijk	2
	Didam	40	Maasdriel	1	Wisch	3
	Doetinchem	2	Nijmegen	31	Zevenaar	8
	Doornspijk	1	Pannerden	13	Zutphen	5
	Druten	2				
Utrecht	Utrecht stad	13	Jutphaas	1	Polsbroek	1

	Amersfoort	6	Maartensdijk	1	Soest	2
	Baarn	1	Mijdrecht	1	Zeist	7
N-Holland	Haarlem	35	Den Helder	1	Nieuwer-Amstel	1
	Alkmaar	5	Hilversum	14	Obdam	1
	Bussem	3	Hoorn	5	Velsen	1
	Edam	1	Laren	3	Weesp	1
	Haarl.meer	9	Monnik.dam	1	Zaandam	1
	Heemstede	3				
Amsterdam	Amsterdam stad	128				
Den Haag	Den Haag stad	68				
Rotterdam	Rotterdam stad	29				
Z-Holland	Leiden	8	Noordwijk	1	Schiedam	3
	Delft	14	Nootdorp	1	Schippluiden	16
	Dordrecht	3	Oudewater	1	Vlaardingén	1
	Haasdrecht	2	Pijnacker	5	Voorschoten	1
	Leidsch.dam	2	Reeuwijk	4	Wateringen	12
N-Brabant	Eindhoven	192	Geertr.berg	6	Oss	21
	Aarle Rixtel	5	Geldrop	9	Raamsdonk	1
	Alphen en Riel	5	Gemert	8	R'daal/Nispen	5
	Asten	6	Gilze-Rijen	16	Rosmalen	1
	Baarle Nassau	1	Goirle	1	Rucphen	2
	Bakel/Milheeze	8	Grave	1	Rijsbergen	1
	Beek en Donk	1	Heeze	14	Schijndel	2
	Bergeyk	1	Helmond	147	St-Michielsg.	2
	Best	4	Den Bosch	38	St-Oedenrode	7
	Bladel/Netersel	1	Heusden	4	Someren	54
	Boekel	10	Leende	33	Tilburg	100
	Boxmeer	1	Liempde	1	Uden	2
	Boxte	15	Lieshout	2	Udenhout	1
	Breda	45	Lith	1	Valkenswaard	38
	Budel	27	Loon op Zand	13	Veghel	9
	Deurne	30	Luyksgestel	19	Veldhoven	8
	Dinther	3	Maarheeze	129	Vlijmen	26
	Dongen	3	Made/Drimmelen	2	Vught	30
	Drunen	2	Mierlo	40	Waalre	28
	Dussen	32	Oirschot	3	Waalwijk	48
	Eersel	1	Nieuw-Vossemeer	2	Waspik	1

	Erp	3	Oosterhout	43	Westerhoven	11
Limburg	Maastricht	5	Hoensbroek	4	Sittard	2
	Born	1	Horst	1	Stein	1
	Echt	1	Hunsel	1	Susteren	10
	Eijgelshoven	1	Maasniel	1	Tegelen	2
	Eijsden	1	Meerssen	1	Vaals	2
	Geleen	4	Merkelbeek	1	Venlo	44
	Gennep	9	Nederweert	5	Venray	2
	Grathem	5	Roermond	4	Weert	70
	HeelenPanheel	1	Schaesberg	2	Heerlen	2
	Sevenum	1				

Uit: de Brabantse Almanak

1991, 3e jaargang.

Mierlo, 15 juli 1891.

Dezer dagen raakte alhier op 't Hout een grote trekhond onder den molen en werd een paar malen door een der molenwieken omvergeworpen, zóódat er een stuk hout van de roede vloog. De hond werd erg gewond, doch den volgenden dag, voor den wagen gespannen, bracht hij zijn vracht weer naar de boterfabriek te Helmond., alsof er niets gebeurd was.

't Is al kersen wat men ziet of waarover men hoort kallen. Menig ingezetene maakt goede zaken. Zoo hoorden we van een landbouwer, die dinsdag der vorige week op de Eindhovensche kermis met eene kar kersen ter markt was, dat hij met een buidel van 48 gulden huiswaarts keerde. "En als nu de 'knappers' komen," zegt Hannes, "dan zal 't er nog anders wèttère!"

Stef Aldenhuijsen.

P.S.:

(De Brabantse Almanak van 1992 heb ik nog niet maar wanneer daar iets over Mierlo instaat laat ik je het zo spoedig mogelijk weten.)